

“Els camperols visigots no eren analfabets”

Jocelyn Nigel Hillgarth (Londres, 1929) és professor emèrit de la Universitat de Toronto, doctor en història i especialista en els visigots.

Jocelyn Nigel Hillgarth és autor d'estudis sobre les grans cròniques catalanes, la història de les Illes Balears, Ramon Llull i el poble visigot, entre altres matèries.

El regne visigot va ser un període marcat pel conflicte i el desgovern, però també hi havia altres aspectes culturals destacats que sovint s'obliden.

—Es pot determinar la frontera entre la realitat i la llegenda del poble visigot?

—La realitat de la història dels visigots acaba l'any 711, amb la batalla de Guadalete. Després tenim notícies seves en algunes parts d'Espanya, a Astúries i més probablement a Galícia i alguns punts de França i Catalunya. Però el més interessant és la llegenda posterior que se n'ha creat. En l'èpica medieval es parla de guerres entre famílies, proves i històries de venjances, de sang i de combats jurídics. Tenim testimonis escrits d'històries de gots a la cort de Carlemany, on se celebraven aquests combats. La llegenda i els costums gòtics estan molt més documentats, segurament perquè l'acumulació de poder en el regnat visigot permetia controlar-ho tot.

—Dins d'aquesta llegenda hi ha Astúries, d'on sembla que va partir la reconquesta visigoda. Però tampoc està clara la formació d'aquest regne cristià.

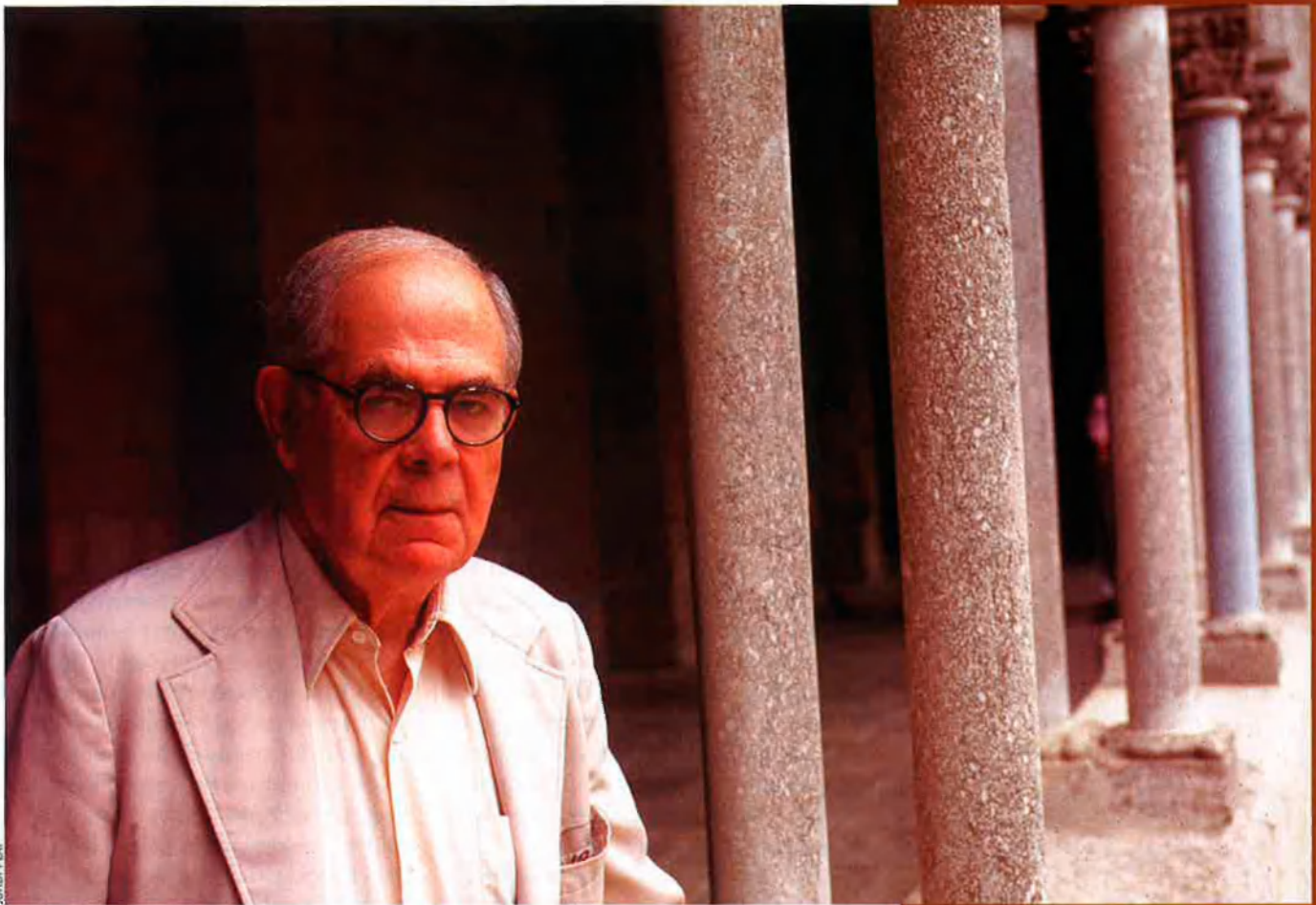
—Encara desconeixem molt com va anar aquest procés, però és evident

que la formació del regne cristià d'Astúries començà d'una manera molt més lenta del que es creia fins ara. No hi havia un grup de nobles visigots que arribessin junts a Astúries i que triessin un rei per continuar amb el regne visigot; tot era molt més complicat, perquè allò era una cosa nova i molt fragmentària. Segles després, els historiadors han descrit la creació d'Astúries com un reeiximent de Toledo, però el fet és que no hi havia cap ciutat a Astúries després del 711.

—També s'ha creat llegenda sobre com els musulmans van conquerir en dos anys allò que les legions romanes van trigar 200 anys a dominar. Quina va ser per a vostè la clau de la derrota?

—Crec que la ruïna visigoda no va ser causada pel desig de conquesta dels musulmans amb les campanyes militars de Tariq i Musà i un exèrcit de 20.000 berbers, ni per una guerra civil ni per les constants traïcions i conjures contra els reis, sinó per divisions internes entre els gots i per una situació de desgovern absoluta. El poder no era independent, tothom hi intervenia: bisbes, reis i nobles. Els reis tenien massa poder, aconseguit a base de sang i assassinats, i massa influència a l'Església. La justícia no sols no era independent, depenia de clans civils i eclesiàstics cada vegada més corruptes. Evidentment, aquesta situació va esclatar a Guadalete.

—Un poder inestable però totalment en mans dels gots. Tot i així, els gots i

JORDI PLAY

els hispanoromans tenien pactes per conviure, alguns dels quals ara es posen en dubte.

—Sí, en teoria els romans havien de donar gairebé tres parts de les terres als gots a canvi de protecció militar, però ara molts historiadors no estan d'acord amb aquest plantejament. És més probable que paguessin un impost, perquè per a un got no era segur viure al centre d'un país on per cada un dels seus hi havia 500 romans. Era preferible anar a viure a Sevilla i rebre els impostos confortablement a casa seva. És clar que és una hipòtesi, perquè tampoc no tenim documentació.

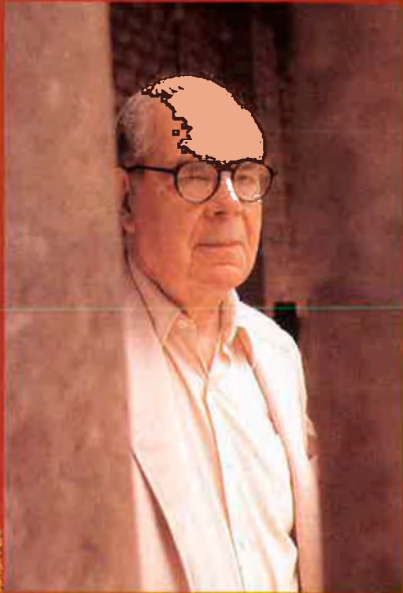
—Una gran part dels documents provinents de l'època visigoda havien estat escrits per bisbes romans, així com els grans textos literaris de l'època. Un fet que, en principi, indica que el poble visigot era fonamentalment bèl·lic i que la cultura hi va tenir un paper força discret.

—L'interès del regnat visigot per la cultura era escàs. Tret d'algunes excepcions, no van deixar grans obres d'art ni construccions com la resta de pobles. Però el més important és que, donat que els principals productors de documents eren els romans, no podem estar segurs que la informació que tenim dels gots sigui objectiva. A poc a poc anem trobant una sèrie de documents que ens proporcionen informació, però s'avança molt lentament.

—Precisament les inscripcions en pïssarres trobades recentment a Àvila i Salamanca han donat sorpreses des del punt de vista cultural que podrien canviar aquesta visió.

—Aquests documents ens donen molta més informació sobre l'agricultura, els animals i la vida quotidiana dels gots de la que teníem abans. També demostren un fet important: fins fa pocs anys es pensava que només el clergat, alguns bisbes

“Cada cop es troben més documents escrits en l'era visigòtica per gent del camp en un llatí no molt correcte però que es pot entendre. Fins fa poc es pensava que només el clergat, alguns bisbes i persones importants sabien llegir i escriure. Això és completament fals.”

“El primer assentament important de visigots va ser a Barcino, després que aquest poble aconseguís controlar una ciutat aleshores en mans dels vàndals, un dels pobles bàrbars que havien arribat l'any 409 a la Península. El rei Ataülf moria assassinat a Barcelona l'any 415, i fins el 507, de la mà del rei Gesaleic, el poble visigot no s'establirà definitivament a Hispània i s'oblidarà de Barcino”

i persones importants sabien llegir i escriure i que els camperols visigots eren analfabets. Això és completament fals. Aquests documents estan escrits per gent del camp en un llatí no molt correcte, però que es pot entendre. S'escriu cartes, contractes entre persones per la compra de terres i d'animals, pregàries i fórmules religioses. S'han descobert més de 150 fragments en aquests darrers cinquanta anys, i cada cop se'n troben més.

—Si el regne visigot no veia necessària la cultura per a pagesia, com va aconseguir alfabetitzar-se part d'aquest col·lectiu?

—La conversió en massa al catolicisme dels visigots, expressada al III Concili de Toledo, de l'any 589, coincideix amb l'aparició de l'intel·lectual més important de l'edat mitjana, Sant Isidor de Sevilla. Ell va ser el primer pensador a entendre que la cultura no podia ser només privilegi de les èlits, i ell va impulsar la fundació de les primeres escoles populars, dirigides per clergues.

—La conversió dels visigots al catolicisme era imprescindible per a la supervivència del regne?

—A Hispània hi havia cinc milions d'hispanoromans, majoritàriament catòlics, i 100.000 gots de religió arriana. Els romans vivien sota l'influx cultural i polític de Roma, mentre que els visigots imposaven la força militar i mantenien els seus costums. Però el mestissatge es va fer inevitable. En aquest sentit, Recared va ser un rei fonamental, ja que va comprendre la necessitat d'assumir com a pròpia la religió catòlica, majoritària entre el poble que governava. La conversió va ser l'exercici definitiu de convivència per a les dues societats, i la distinció entre gots i romans es va atenuar. Però la veritable unió de races no es va produir fins després de la invasió dels àrabs i berbers.

—Els regnats dels visigots es recorden fonamentalment com un període dominat per una trama de crims i intrigues, però no pas per cap aportació destacada.

—És cert que el segle VI ha passat a la història com el segle de les guerres fratricides, les conspiracions, els assassinats i l'abús del poder. Però amb l'arribada del rei Leovigild, el 568 es produeix una de les escasses aportacions germàniques. Leovigild impulsa una profunda revisió de les lleis i costums i promulga el *Codex Revisus*, un seguit de codis legals basats en un enduriment del dret romà.

—La relació entre els jueus i el poder era conflictiva. El rei Vitiza va voler posar-hi pau, però la seva mort prematura va tallar d'arrel l'intent.

—La mort de Vitiza va posar fi a un breu període de falsa pau. Va intentar solucionar alguns errors comesos pel seu predecessor, Ègica, que patia d'un antisemitisme malaltís que el feia creure que els jueus conspiraven contra ell i en va decretar la liquidació. Vitiza va voler posar pau oferint als hebreus exiliats el retorn a Hispània amb la promesa de donar-los la gestió econòmica del regne. Però una guerra civil l'any 710 va posar fi a totes les esperances de pau. Vitiza moria i l'any següent Roderic era elegit rei pel Senat. Aviat tindria problemes: els constants alçaments del clan dels partidaris de Vitiza, la rebel·lió endèmica dels vascons i l'amenaça musulmana al Magrib occidental.

—Aquesta història queda una mica allunyada dels territoris catalans.

—Es curiós, perquè el primer assentament important de visigots va ser a Barcino, després que aquest poble aconseguís el control d'una ciutat fins aleshores en mans dels vàndals, un dels pobles bàrbars que havien arribat el 409 a la Península. Però el rei Ataülf moria assassinat a Barcelona el 415, i fins el 507, de la mà del rei Gesaleic, el poble visigot no s'establirà definitivament a Hispània i s'oblidarà de Barcino. La presència de visigots a Catalunya i al País Valencià va ser molt escassa, continuaven sent territoris romans. Les Illes Balears no entraren mai en el poder got; els bizantins tenien les Illes fins a la conquesta àrab, que es va produir al segle X.

Gemma Aguilera